

CONCEPȚII PRIVIND RITUL INCINERAȚIEI ÎN PRACTICILE FUNERARE

Irina BRICEAG

Incinerarea reprezintă unul dintre riturile funerare și constă în arderea defuncților, resturile arse urmând a fi depuse într-un vas special (urnă funerară) sau, pur și simplu, îngropate. Acest rit a fost atestat încă din cele mai vechi timpuri ca fiind practicate de comunitățile umane, fiindu-i atribuit diverse semnificații de către arheologi sau antropologi.

Unii arheologi consideră datele ce denotă ritul inhumăției și mumificației ca fiind „superioare” incinerăției. În anumite cazuri, incinerarea neagă viziunea unora despre ritualurile funerare care au precedat înmormântarea, cât și asupra comunităților care au creat ritualul funerar.

Dovezile arheologice pot dezvălui informații pentru multe etape ale procesului de incinerare de la pregătirea corpului, arderea corpului, sortarea, selecția și tratarea cenușii, îngroparea rămășițelor incinerate și ridicarea monumentelor pentru morți. Toate aceste acțiuni au o dimensiune spațială, precum și o dimensiune temporală: unele pot fi localizate în imediata apropiere unul de celălalt, în timp ce în alte contexte, fiecare etapă a ritualului de incinerare poate avea localizări dedicate și separate pentru fiecare activitate.

Totuși, incinerarea nu este doar un proces ritual format din mai multe etape; tehnologia de incinerare poate varia considerabil atât în interiorul, cât și între perioade și situri. Incinerația poate fi ritualul dominant al unei societăți sau al unui grup sau poate fi un ritual realizat numai în circumstanțe excepționale.

Katharina Rebay-Salisbury consideră incinerația ca rit „legat de credințele” comunității. Prin „credințe”, se are în vedere nu doar religia ca sens formal, ci și credințele asupra corpului, morții și asupra vieții de după moarte. De exemplu, în epoca Bronzului, se atestă tranziția de la înhumație la incinerație, fapt dovedit prin descoperirea preponderentă a urnelor funerare, în detrimentul cazurilor de înhumație. Acest fapt este cauzat de apariția noilor credințe (în special religii, de exemplu urnele funerare nu sunt destinate doar pentru depozitarea resturilor incinerate, dar conțin și unele proprietăți ale corpului uman sau respectă proporțiile omului). Această schimbare mai este asociată și cu creșterea excesivă a necropolelor și cu reticența comunităților de a îngropa și alte obiecte pe lângă defunct.

La începutul secolului XIX, cercetătorii explicau această tranziție spre incinerație ca un proces pentru facilitarea eliberării sufletului din corpul fizic, permițând astfel sufletului să-și continue existența după moarte, sub o altă formă. De exemplu, în poemele homerice se sugerează că, atunci când corpul este incinerat, sufletul e liber să intre în lumea lui Hades, iar în acest sens Norma Richardson susține că grecii antici credeau că sufletul era eliberat din această lume mult mai rapid și efectiv prin incinerație.

Arthur Darby Nock și Arnold Toynbee, în cercetarea riturilor și ritualuri funerare din Roma Antică, consideră că alegerea de a incinera defunctul depindea de tradiția familiei și preferințele individuale, și mai puțin depindea de credințe. De exemplu, se atestă practicarea paralelă a incinerației și înhumației în aceeași perioadă, și chiar în aceleași spații în unele orașe ca Roma, Alexandria, și în alte orașe, ceea ce denotă faptul că nu exista nici o diferență fundamentală între cele două rituri. Uneori, diferența depinde de o distincție a rangului.

De asemenea, exista și o combinație între cele două rituri, numit *os resectum*, care presupunea separarea unei părți mici a corpului (de obicei, un deget) de defunctul incinerat, pentru a fi supus unei practici funerare separate. Această practică a fost interpretată de către Emma-Jayne Graham ca o parte semnificativă a ritualului funerar de purificare și amintire pentru a asigura bunăstarea spirituală atât a comunității morților, cât și cea a celor vii. În procesul acestor ritualuri, *os resectum* ar fi putut fi supus ulterior unei alte incinerări, deși într-un foc mai mic, folosit pentru a purifica gospodăria decedatului.

În concluzie, ritului incinerăției îi sunt atribuite o mulțime de semnificații de către arheologi sau antropologi. Nu putem face o comparație între nivelul veridicității lor, întrucât ele sunt bazate pe dovezi arheologice sau scrise (mai mult în cazul Romei și Greciei Antice) care diferă de la o comunitate umană la alta și, evident, de la o epocă la alta. Cert e că practicarea incinerăției în comunitățile existente a. Chr. a fost influențată de credințele despre corp, de percepțiile asupra morții, de influența divinităților asupra comunității, cât și de diversitatea lor. Un rol important în formarea acestor opinii l-a avut și modul cum era practică incinerăția: ca rit principal (unic) sau ca parte a unui ritual funerar prelungit.

Bibliografie:

- Derby Nock, A. *Cremation and Burial in the Roman Empire*. În: *The Harvard Theological Review*. vol.2, No.4.
- Rebay-Salisbury, K. *Inhumation and Cremation: how burial practices are linked to beliefs*. În: *Embodied Knowledge: Historical Perspectives on Technology and Belief*. Oxford, 2012.
- Williams, H. *Towards an Archaeology of Cremation*. În: *The Analysis of Burned Human Remains*. Londra, 2008.

*Recomandat
Andrei COROBCEAN, dr., lect. univ.*